

Taula

9	L'escriptura secreta de <i>Caldrà la pluja</i>
21	LLUM FREDA
23	Exilis
25	Paret de gel
27	Recel esquiu
29	Cos inert
31	Caldrà la pluja
33	Com els destins
35	A redós
37	Trencadís
39	Emboscada
41	En va el plany
43	Esclat
45	ACAMPAR LA FE
47	Estragada
49	Abans que torni el glaç
51	Nits intactes
53	Arraïlada
55	En un erm
57	Insomni
59	Tancats al món
61	La ciutat reclosa
63	Fe de cec

- 65 *Seda* de Baricco
67 Desvetllament
- 69 ASILS D'OCELL
71 Pell
73 Enyor
75 Recer
77 Ocell desolat
79 Enlloc
81 Malgrat l'aiguatge
83 Copa
85 Insistir en la boira
87 Absència
89 Temps mort
91 Ofec
93 Refugi
95 Cançó de la calma
97 En setge
99 Potser, només potser
101 Terra molla
103 Món obert

L'escriptura secreta de *Caldrà la pluja*

Una mirada retrospectiva al llarg de l'obra anterior de Carme Cruelles pot oferir-nos la mesura de la gran unitat vital que la recorre. Des de *Com fileres de formigues* (Neopàtria, 2017), *Delta* (L Premi Joan Teixidor de Poesia de la Ciutat d'Olot Haikus en línia, 2016. Viena Edicions, 2017) i *El naufragi de la llum* (1r Premi de Poesia Joan Guasp de la vila de Consell, 2019. Edicions Balèria, 2019), però també el recull de microrelats *La pols dels dies* (Onada Edicions, 2018), tan proper, al meu entendre, a la prosa poètica i tan imbricat, justament, amb l'obra poètica, fins al llibre que teniu a les mans, *Caldrà la pluja* (42è Premi de Poesia Jacint Verdaguer de Calldetenes, 2021), i *Alè de núvol. Una mar d'hores* (31è Premi de Poesia Arnau de Palomar. Onada Edicions, 2022), escrit amb posterioritat, però publicat abans per aquella mena de vicissituds que massa sovint pateixen els autors en aquest estrany país amb una forta “inflació de les mediocritats”, per dir-ho amb la feliç expressió ferrateriana. Aquesta poesia presenta una gran unitat temàtica

sota una diversitat de formes. No escau, però, en aquest pròleg, de fer aquesta mirada retrospectiva que reservo per a un altre espai i que demanaria una certa extensió que depassa la presentació d'aquest llibre.

Si, com volia Paul Valéry, la poesia és una lluita entre la sensació i el llenguatge, a *Caldrà la pluja* aquesta tensió es resol en una escriptura secreta. Uns mots de T.S. Eliot poden servir-nos per situar la poètica d'aquest poemari: “La poesia que es mou en un pla altament simbòlic no requereix cap metàfora perquè tota ella és una metàfora.” En efecte, de començament a fi el poemari es troba travessat per la força simbòlica i metafòrica de la revivificació de la pluja, invocada, esperada secretament des de l'aridesa d'una reflexió sobre la desesperança escrita des de la serenitat i no pas en la desesperació.

L'escriptura secreta comporta l'austeritat biogràfica d'aquests versos: al·lusió i no pas confessió; ritual i no pas ploriqueig; invocació i no pas pidolament, en una poètica que seria molt del gust de l'autor de *La decadència de la mentida*, Oscar Wilde. La unitat vital a què ens referim no comporta el prosaisme pseudorealista que acostumem a veure pertot i arreu. Potser per això mateix, l'autora dedica el llibre a dos personatges de ficció, André i Gabrielle, els protagonistes del film *Mal de pierres (El somni de la Gabrielle)*, en la versió catalana), adaptació de la novel·la *Mal di pietre* de Milena Agus. I sembla que ho fa així com una declaració de principis: l'enigma d'allò que llegirem és, al capdavall, un bell artifici, un codi secret que s'endinsa, però,

fins i tot diríem que s'abisma en la realitat més plena. Ressona, en tots aquests versos, la delicadesa punyent de la barcarola *Juny* de Txaikovski tocada pels dits d'André.

Ja des de l'inici, ens trobem situats en un enigmàtic exili interior que contrasta fortament amb l'obertura del món que s'invoca al final del llibre. "Llum freda", la primera secció del poemari, és plena de desolació, sens dubte, i ja hi és invocada la pluja en un poema homònim del poemari. L'absència de detalls biogràfics acosta aquests poemes a la música que es deixa omplir de la vida del lector.

Em venen al cap unes paraules de Mary Oliver a *La escritura indòmita*, que cito en la seva traducció espanyola: "Dame ese momento oscuro que llevaré a todas partes como un sorbo de lluvia." "I ens tornem ombres", escriu Carme Cruelles: el jo poètic carrega aquest *moment fosc* de "buits infinits". Hi ha desolació, però malgrat tot la poeta fa "poms de flors del desconsol". El record, la memòria (corcada) són molt presents en aquesta secció:

Tot el silenci ens obre
el costellam dels records.

Potser l'experiència de l'Alzheimer del pare és present en aquests versos que ens parlen de "cinyells de la memòria". Una "paret de gel" que ens aboca a "l'abisme [que] mena al desvari". Memòria i oblit, paraula i silencis, així en plural. Carme Cruelles ja ens té acostumats al nivell metalingüístic, a la reflexió entorn del

valor i l'abast de la paraula, lluny d'ingenuïtats banals, “de la paraula que fa rodar els malsons”. Els textos en prosa poètica no són lluny dels de *La pols dels dies*, un veritable mapa de la poeta, dels exilis i també de les silencioses revoltes.

La fredor, el fred, planen també en aquests versos. La llum se'n ha tornat freda enllà del naufragi (*El naufragi de la llum* era el seu poemari estrictament anterior), i no és estrany que fins i tot el cos es vegi afectat

perquè la pell, avivada de records,
suporta el gebre

I fa acte de presència la pluja, per primera vegada, i justament en el poema homònim del poemari, “Caldrà la pluja”:

Caldrà la pluja a l'herba
abans que no s'esborri el món.

En efecte, el món que descriu Cruelles és un món quasi en descomposició, per exili i per oblits, pel silenci que regna enmig dels mots “sargits amb foc”. No són els mots, ho sé, sinó nosaltres mateixos, però la referència als mots té, aquí, al meu entendre, un valor quasi metonímic de “les vides [que] són com cercles de sang gravats amb foc”, segons ho escriu en un altre text en prosa.

També hi ha la idea del recer, del redós, del reducte protector, salvífic: “Ens salvaran les mans: / redós del fred”. L'exili i el fred són, doncs, el punt de partença d'aquests poemes i “els silencis són com goles mutilades”. Malgrat tot, però, hi ha esperança:

Se sent el mot que ens enlluerna els dies
i la veu no ranqueja

fins que “sanats, tornem de l’abandó / dels rostres fets de sal”,
i la secció culmina en un breu poema que no té pèrdua que fa
honor a l’epígraf de Baruch Spinoza que l’encapçala:

Calcineu vells llenguatges,
i sabreu el que pot un cos.

La segona secció (“Acampar la fe”) s’enceta amb “set de llum”.
Hi ha el “món vedat”, encara, d’aquells exilis i de l’abandó, però
hi ha també l’anhel “que ens crida i ens fa viure”. Hi trobem
l’anhel, és a dir l’afany de la revolta: una crida que cada cop
es farà més inevitable. Conquerir la fe de viure és l’anhel que
recorre aquests versos, “abans que torni el glaç”. El fred, ara,
es torna desert. En aquesta escriptura secreta, paradoxalment:

Tot està als versos.

L’autora ens parla encara des del desert, però hi ha l’esforç i
la voluntat de retorn. A on? Per ara tenim les paraules com a
“sopluig” i la invocació de la llum lluny del naufragi. El pensa-
ment del recer recorre tot el llibre, ja ho he dit: és l’intent del
recolliment i “arrel de fe” a què se sotmet algú que sap que té
per endavant una dura batalla. Hi ha, però, l’enyor, l’absència,
el buit (o la buidor), tot i que no impedeixen la invocació del
desvetllament. “Fugir seria bell”, diu la poeta, tot recordant,
potser, *Fugir era el més bell que teníem*, de Marta Marín-Dòmine.
Tanmateix, crec, l’autora no opta per la fuga i s’enfronta al seu

“erm” que s’escampa a la casa mateix, les “hores captives” de la “tarda silent”. El poema “En un erm” desemboca, però, en una afirmació positiva i esperançada:

no hi ha naufragis si brolla la llum.

Fins i tot els somnis se’ns tornen buits i reapareix l’ombra, en un poema punyent, “Insomni”, amb aquests “colzes d’acer” tan sextonians (no en va, el poema l’encapçala una citació del poema “El petó” d’Anne Sexton que parla de “colzes aspres”). La nit torna “a ser de vidre”, que recorda aquella paret de gel de la primera secció, i, malgrat tota la duresa d’un “cor llagat”, el poema torna a desembocar en una afirmació protectora:

El bell batec del món
pot ser el recer.

Aquest desert constreny tant que la poeta se sent tancada al món on mor tants cops. “Torna la pluja amb veu de gos i estimba / els mots que fan de mur”, comença el poema “Tancats al món”, car també els mots poden ser una paret de gel. La capacitat d’estimar “als versos” fa que es dolgui més intensament d’aquesta mort:

S’estima als versos
tan intensament
que ens dol morir tants cops
tancats al món.

En aquest món tan desolat fins i tot “Déu, distret, engull tots els somnis”. L’autora se sent malalta fins a l’extrem que “sagna el temps, / ferralla morta”.

Hi ha, m'ho sembla a mi, un ritual constant, quasi una manera d'exorcitzar els mals de l'existència i d'aquí que tants poemes punyents acabin per desembocar en afirmacions positives i esperançadores, fins que “ens fem arrel de fe”. El desvari és ara deliri, una remor tan sols, per ara, però potser suficient per a invocar la revolta íntima i silenciosa. Els mots tiben, potser, en aquesta direcció, a sobrepassar les “fronteres a fora” d'un món desolat d'abandó i exilis. La poeta sagna d'enyor, ens diu, i jo diria que s'enyora de si mateixa, perquè, enllà del “rostre de la fosca”:

Hi ha indrets que acullen l'ànima
i obren la casa.

Ho escriu en un poema esplèndid, al meu entendre, “Desvetllament”, una culminació de gran potència per a una secció que, si no anuncia una revolta decidida, sí que n'insinua un anhel creixent que es fa consciència precisa per no tornar a ser “nau de remes buits”.

“Asil d'ocells”, la tercera i darrera secció, invoca paraules de foc. Aquella escriptura que ens sembla un ritual secret desferma les tenebres, encara. Aquí, el codi i els conjurs es fan alats, com anant a la recerca de la pluja. Els versos fan néixer símbols vivificadors. És una rebel·lió continguda, serena, quasi contemplativa, des d'un recer segur: la paraula secreta.

El “tu” poètic pren una força considerable, i no deixa de ser, però, enigmàtic com tota aquesta escriptura. Ja al primer poema

de la secció, “Pell” (títol ben significatiu, altrament), fa acte de presència per primera vegada aquest “tu”. Des d’aquesta pell, tot és ben real “i les paraules amb llengua de foc” ens menen, però, a una confessió terrible:

I jo encara escric desfermant tenebres.

Continua assajant un codi secret, ritual, per desfer-se de l’enyor, o més aviat guarir-lo. Ara, l’anhel ho impregna tot, i l’autora ho diu ben clar:

Són conjur els mots
que ens salven de la pols.

No cal dir que aquesta pols és aquella mateixa de *La pols dels dies* i que al llarg de tot el poemari la llum és aquella mateixa d’*El naufragi de la llum*, perquè, com voldria reiterar, la poesia de Carme Cruelles té, fins avui, una gran unitat vital. Cruelles escriu per la mateixa necessitat amb què respira, per viure, per ser.

La secció se’ns torna alada, l’ànim s’eleva, si no es revolta és potser perquè està prou atrafegat a conjurar la pluja: és el recolliment hivernal de les llavors. “Se sent el clam de la natura”, diu, i continua: “núvols i arbres s’aixequen rebels”. Un cop més hi ha el recer de la paraula per atansar-nos a la llum i reapareixen molts elements de la natura de l’obra anterior, sempre amb un caràcter molt al·legòric.

El “tu” se’ns torna un “nosaltres” al poema “Enlloc” que acaba amb un vers sorprenent que ens recorda, potser, Pizarnik: “I et

cercó enlloc”. La lluita contra l'exili i l'abandó, duta a terme a través de la paraula, ha esdevingut “pell dels arbres / que cova llargues veus”. La “veu”, assolida, és salvadora, perquè “Res no és més buit / que un llit intacte als somnis”. Ara, des d'aquella fe arrelada, és l'amant qui es fa arrel, i sembla com si el jo poètic esdevingués copa per a l'amor. A través de l'amor, “no hi ha derrotes ni gèlides terres” i l'amant fa bocins la boira dels “dies malalts”. L'amor, com la veu, és salvador també “a cop de vida”, i a través d'ell la poeta aconsegueix rememorar un món obert i ple.

El poema “Absència” és ple d'imatges enigmàtiques, “missatges d'oblit”, “cel cremat pel vent”, “dunes”, la mateixa “absència / que van deixant els mots”, “corbs”, “últim blau” i arribem, així, a un poema com “Temps mort”, una enumeració molt trankiana en la qual ressalta l'esment aquest cop explícit al “pare”. Tan important com revoltar-se contra el “temps mort” és superar la temptació de la fugida per una “fe malmesa”. Són (encara, i no ho deixaran ben bé) poemes sobre l'ofec:

La casa té un paisatge
ofegat pel destí dels dies
i la pluja ens recorda
el monòton soroll del món.

Amb tot, “el terror tan humit / em fa de pàtria” i el “tu” es fa “refugi de molsa”. La poeta invoca la pluja, i al seu torn la pluja suscita i suggereix un món obert per deixar de ser “un pou tan sec”.

Arribem a “Cançó de la calma”, potser un cant d’amor. Fora d’ell, “s’endanya la calma”. Els versos, els mots, són guaridors, ho diu ben clar la poeta:

Ets estança de versos
que guareixen la sang.
Totes les hores es poblen de tu.

Fins i tot el llenguatge cal que es revolti contra els “abril·ls en setge” per a viure “prop de la llum”. I a “Potser, només potser” s’invoca un cop més el valor guaridor d’aquesta poesia. “La nit sense pluja” sembla privar el jo poètic de l’amor, de la presència plena de l’amor “lluny l’un de l’altre” i fa més punyent aquell necessari “escopir allò que ens ofegava”.

Una escriptura que podríem qualificar, sí, de guaridora, en un sentit ancestral del terme, per deixar de ser “un cos inert” i per desembocar, al darrer vers del llibre, en l’obertura d’un món que al llarg del poemari duia la marca de l’ofec. Així, al llarg de tot el llibre, les emocions i el pensament, l’enyor i l’anhel, l’ofec i la revolta, els mots i els silencis, s’uneixen en una amalgama que expressa i conjura, secretament, la pluja que caldrà per revivificar la llavor rebel que espera, amb desconsol però també esperançada, enllà de l’àrid erm i el desert més fred.

Carme Cruelles, difícil d’encasellar com poetes de la mena d’Emily Dickinson, Alejandra Pizarnik, Margarita Ballester o fins i tot Sylvia Plath, que, al meu entendre, va molt més enllà de la poesia confessional. Com aquesta darrera, Carme Cru-

elles defuig el mer autobiografisme i la gesticulació estafeta i impostada d'un realisme miop, i, en canvi, va ben endins de la Realitat, en un sentit, diguem-ne, vinyolià. Si Vicente Aleixandre deia de Clementina Arderiu: “Ningún poeta como ella me ha dado la sensación de un clima tranquilizador”, no em sembla aquesta la sensació que produeix la lectura d'aquesta poesia, en certs moments inquietant i punyent malgrat la serenitat amb què sembla estar escrita.

En una entrevista de 2022, el poeta colombià William Ospina deia: “Tal vez todo lo que somos ya está anunciado en lo primero que escribimos”. Algunes vegades, sí, un autor ens produeix la sensació d'estar escrivint sempre el mateix poema. No pas per una manca de varietat temàtica i expressiva, sinó perquè en tots els poemes sembla haver-hi un mateix nucli dur, silenciós, secret, sempre present en la seva essencial absència inexpressable. Aquest és el cas, al meu entendre, de Carme Cruelles. En tota la seva obra, em sembla veure-hi un *continuum* existencial. L'espera de la pluja és també l'exigència de la revolta. Hi ha, en aquesta espera, alguna cosa iniciàtica i fins i tot programàtica, d'aquí potser el recurs sovintejat a l'al·legoria en obres com *Delta* i *Com fileres de formigues*. Escriure, aleshores, equival a existir, a ser.

ALBERT GAVALDÀ
La Ràpita, març de 2023

Exilis

La lluna és la meva mare. No és tan dolça com Maria.

SYLVIA PLATH

Hi ha mots que són exilis, llums molt fredes.
Hi ha tants buits infinits que són roents
i ens tornen ombres.
Quan la tendresa corca la memòria,
tots els records reposen
en espais desvalguts.
I amb tot, faig poms de flors del desconsol:
Sempre has estat com jo volia.

Paret de gel

Brunz l'acer de l'escoda
i jo li miro les mans que són belles
com diminuts murmuris.
Ara hi ha heures a sobre la taula,
i la paret de gel fendeix la casa.
Tot el silenci ens obre
el costellam dels records.

Aquesta obra ha estat guardonada amb el 42è Premi Jacint Verdaguer de Poesia, 2021, organitzat per l'Il·lustríssim Ajuntament de Calldetenes. El jurat estava format per Anton Carreras, Montse Llorens, Miquel Lluís Muntané i Víctor Pallàs.

© del text: Carme Cruelles Rosales, 2025
© del pròleg: Alber Gavaldà Irujo, 2025
© d'aquesta edició: Pagès Editors, SL, 2025
Sant Salvador, 8 – 25005 Lleida
www.pageseditors.cat
editorial@pageseditors.cat
Primera edició: gener de 2025
ISBN: 978-84-1303-600-7
DL: L 7-2025
Imprès a Arts Gràfiques Bobalà, SL
www.bobala.cat

✦ imprès a **lleida** ▶

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Adreueu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.